

TÜRKİYƏNİN SURİYA SİYASƏTİNDƏ MİQRANT PROBLEMI

UOT 327:312
DOI:10.30546/3006-0346.2024.4.82.46

RƏŞAD ALIYEV

Bakı Avrasiya Universitetinin doktorantı

E-mail: aliev@yahoo.com

Giriş

Türkiyənin Suriya böhranı istiqamətində yürütdüyü siyasətinin ən mühüm fazalarından birini Suriyalı miqrantlar problemi təşkil edir. Suriya böhranında Türkiyənin regional xarici siyasət atributlarını narahat edən ən mühüm amillərdən biri də, Suriyada münaqişələrin başlanmasından dərhal sonra yaranan yerli sakinlərin qonşu ölkəyə miqrasiyası problemi olmuşdur. Münaqişənin ilk günlərindən Türkiyə Suriyada böhranın başlamasının nəticələri ilə üzləşdi - qaçqın axını Türkiyəyə çatdı. Məhz bu amil Ankaranın B.Əsədin böhranın həlli üçün siyasi tədbirlər görməsinə çağırışlarında əsas oldu. Lakin böhran davam edərkən Türkiyə hakimiyyəti qaçqınların qəbulu üçün müvafiq proqram hazırlamağa və onların ölkədə yaşaması üçün lazımı şərait yaratmağa məcbur oldu. Eyni zamanda, hakimiyyət suriyalılara qarşı müsbət münasibət nümayiş etdirərək onları “qonaq”, “qardaş” adlandırdı, Əsəd rejimindən qaçanların öz razılıqları olmadan vətənə qaytarılmayacağını açıq şəkildə bəyan etdi. Qaçqınlara dövlət təhlükəsizliyi məsələləri kontekstində baxılmadı, əksinə, onların Türkiyədə qalmaları üçün əsas şəraitin yaradılması diqqət mərkəzində idi [1, s. 131].

Suriya böhranında miqrant probleminin mahiyyəti

Suriyalı qaçqınlar problemi Suriya böhranının Türkiyə üçün ən ağır nəticələrindən birinə çevrildi. 2014-cü ilin noyabr ayının sonunda onların sayı, prezident Ərdoğanın verdiyi məlumata görə, 1 milyon 600 min nəfər təşkil etmişdi və onların yerləşdirilməsi ilə bağlı Türkiyə büdcəsinin xərcləri 5 milyard dollara çatdı ki, bunun da yalnız 200 milyon dolları xaricdən yardım olmuşdu. BMT-nin suriyalı qaçqınlara ərzaq yardımı proqramı, ianə öhdəliklərinin yerinə yetirilməməsi bəhanəsi ilə dondurulmuşdu [5, s. 182].

Türkiyə rəhbərliyinin Suriya ilə bağlı yanlış siyasətinin ciddi nəticələrindən birinə çevrilən qaçqın problemi beynəlxalq rezonans doğurmuşdu. 2014-cü ilin noyabr ayının sonunda “Fridrix Nyuman” Fondunun və Avropa Liberal Forumunun təşkilatçılığı ilə İstanbulda “Qaçqın böhranı” adlı “dəyirmi

masa” keçirilmiş, türkiyəli və xarici ekspertlərin iştirakı ilə bu problemin müxtəlif aspektləri müzakirə edilmişdir. Bu görüşdə əsas çıxış Hacetəpə Universitetinin (Türkiyə) professoru Murat Ərdoğanın əhatəli sorğunun məlumatlarına əsaslanan hesabatı olmuşdu. Bu məlumatlara görə, qaçqınların yalnız 13%-i düşərgələrdə yaşamış, əksəriyyəti isə 72 vilayət üzrə ölkə daxilində səpələnmişdir. İstanbulda onların sayı 330 min nəfəri keçmişdir. Qaçqınların gəlişi, ilk növbədə, uşaqların yerləşdirilməsi və təhsili ilə bağlı ciddi sosial-iqtisadi problemlər yaradırdı (qaçqınların 53%-i 18 yaşdan kiçikdir).

M.Ərdoğanın sözlərinə görə, Suriyada müharibə başa çatdıqdan sonra qaçqınların əhəmiyyətli hissəsi Türkiyədə qalmağa üstünlük verəcək və bu, Suriyanın strukturunda ciddi dəyişikliklərə səbəb olacaq. Türkiyə əhalisi buna görə də təcili olaraq “inteqrasiya strategiyası”nı müəyyənləşdirməlidir. Türkiyə-Amerika münasibətlərini Türkiyə ilə Suriyada Əsəd rejimi arasında yuxarıda qeyd olunan qarşıdurma fonunda nəzərə alsaq, ABŞ-nin “Türkiyəni yarı yolda tərək etdiyi” ifadəsi ilə razılaşmamaq çətindir. Həqiqətən də “Ərəb baharı” hadisələri Suriyaya keçərkən, ABŞ Türkiyəni Əsədlə əlaqələri kəsməyə və Suriya müxalifətinə dəstək verməyə dəvət etmişdi. Amma əvvəlcə Türkiyədə Əsədə şans verilməli olduğu fikri hakim idi və onu islahatlar aparmağa razı salmağa çalışdılar. Amma təxminən 8 aya yaxın davam edən bu səylər heç bir nəticə verməyincə Türkiyə Əsəd rejimi ilə əlaqələri kəsərək müxalifəti dəstəkləməyə başladı. Lakin Obama administrasiyası Əsədi devirmək üçün heç bir real addım atmadan mövqeyini dəyişdi. Başqa sözlə, ekspertlərin fikrincə, ABŞ əvvəlcə Türkiyəni onun tutduğu mövqeyə doğru sürüklədi, yəni, Əsədin getməsinin zəruriliyi tezisini müdafiə etdi, sonra isə onu tək buraxdı.

Belə görünür ki, böhranın ilkin mərhələsində Türkiyə hakimiyyət orqanları gələcək qaçqın axınının miqyasını tam qiymətləndirə bilməmişdilər. Bunu 2012-ci ildə Türkiyə rəhbərliyinin Türkiyənin ümumilikdə 100 mindən çox suriyalı qaçqını qəbul edə bilməsi ilə bağlı bəyanatları sübut edir.

Halbuki 2019-cu ildə Suriyadan olan 3,6 milyon

qaçqın Türkiyədə artıq qeydə alınmışdı. Üstəlik, onlar nəinki sərhədyanı vilayətlərdə cəmləmişdilər, hətta bütün ölkə ərazisində yaşayırdılar [8]. Daxili siyasi baxımdan qaçqınlar məsələsi yerli əhalinin narazılığına səbəb olurdu. Narazılıq dalğası xüsusilə R.T.Ərdoğanın suriyalı qaçqınlara vətəndaşlıq verilməsi təklifindən sonra gücləndi. Bu qərara Türkiyə müxalifəti etiraz etdi və Ərdoğanın seçkilər zamanı ona bir neçə milyon səs əlavə edəcək öz dəstək bazasını genişləndirəcəyindən qorxdı [9].

Bu gün Türkiyə qəbul edilən qaçqınların sayına görə dünyanın ən böyük ölkəsinə çevrilmişdir, onlar üçün ölkə ərazisində 25 xüsusi düşərgə yaradılmışdır [11]. Qaçqınlar Türkiyə əhalisinin 3%-dən azını təşkil etsələr də, bu İordaniya (8%) və Livan (21%) ilə müqayisədə xeyli azdır, lakin cənub-şərq vilayətlərində (Hatay, Kilis, Qaziantep, Şanlıurfa və Mardin) onların payı çox yüksəkdir.

Bu, potensial olaraq Suriya və İraqa həmsərhəd bölgələrdə sabitlik və təhlükəsizliyə təhlükə yaradır, daxili problemlərin mövcudluğunu, bu sahədə təcrübənin azlığını nəzərə alaraq Türkiyənin bu qədər sayda xarici vətəndaşı öz ərazisində qəbul etməyə nə dərəcədə hazır olduğunu düşünmək aktual görünür. Qaçqın axınının ölkənin miqrasiya siyasətinə təsiri də nəzərə alınmalıdır. İmmiqrantları qəbul edən ölkənin imkanları qiymətləndirilərkən, bir qayda olaraq, əcnəbi vətəndaşların öz ərazisinə daxil olması, qalma və statusunu tənzimləyən həm institusional, həm də hüquqi baza, habelə onların qəbul edən cəmiyyətə inteqrasiyası üçün həyata keçirilən tədbirlər kompleksi nəzərə alınır.

Türkiyədə məşğulluqda və qanuna riayət olunmada vətəndaş mənsubiyyəti ayrı-seçkilik faktoru kimi deyil, yalnız dil, irq, cins və din kimi nəzərə alınır. Sosial təminat, ev sahibliyi və səhiyyə xidməti ümumiyyətlə mümkün ayrı-seçkilik sahələri kimi nəzərə alınmayan sahələrdir. Rəsmi baxımdan mülki, cinayət və inzibati məhkəmələr bu cür bütün işlərə açıqdır. İndiyə qədər, prosessual olaraq, Türkiyə hüquqsünaslığı, əksər ölkələrdə artıq tərki edilmiş təcavüzün sübut yükünü iddiaçının çiyinə yükləyir. Eyni zamanda, ayrı-seçkiliyin potensial qurbanları öz hüquqlarını təkbaşına, qeyri-hökumət təşkilatlarının iştirakı olmadan, yəni ixtisaslaşmış strukturun köməyi olmadan bəyan etməlidirlər ki, bu da Aİ-nin mövqeyindən ümumiyyətlə qəbul ediləməzdir, qaçqınlar tez-tez qeydiyyatı olmayan şəxslər üçün Türkiyə əmək bazarının bağlanması ilə üz-

ləşirlər. Bu, bir qayda olaraq, onları az maaşlı işlərə getməyə məcbur edir. Bir vaxtlar hakim Ədalət və İnkişaf Partiyasının (AKP) rəhbərliyi hətta qanunvericiliyə düzəlişlərə baxılacağına dair vədlər də vermişdi, lakin bu, yalnız ən çox qaçqının olduğu vilayətlərə, ilk növbədə ölkənin cənub-şərqinə şamil edildi. Məsələn, Kilisdə qaçqınlar əhalinin 59 faizini, Qaziantepdə 10,5 faizini, Şanlıurfada 10 faizini, Hatayda 9 faizini, Mardində isə 6 faizini təşkil edir. Bununla belə, Türkiyənin cənub-şərqində işsizlik nisbəti 14,5%-ə çataraq ölkədə ən yüksək göstəricidir və buna görə də qaçqınlar üçün məhdud iş icazəsi belə yerli əhali arasında mənfi rəylərə səbəb ola bilər. Beləliklə, Türkiyə miqrant uşaqların məktəblərə girişini məhdudlaşdırır və çətin ki, hər hansı məqsədyönlü dəstək və mədəniyyətlərarası qarşılıqlı əlaqə təmin edilir.

Hətta qanuni miqrantların və qaçqınların uşaqları da həmişə təhsil hüquqlarından istifadə edə bilmirlər. Türkiyədə aztəminatlı ailələrə dəstək üçün mövcud proqramlar, prinsipə, bütün sakinlərə şamil edilir, lakin mühacirlər türk dilini zəif bildikləri üçün onlardan nadir hallarda yararlanırlar. Eyni zamanda, Təhsil Nazirliyindən bu sahədə dəyişikliklərlə bağlı milli siyasət yoxdur. Belə ki, qaçqın uşaqlara yalnız bəzi vilayətlərdə xüsusi inzibati qərar nəticəsində ibtidai məktəbə getmək şansı verilə bilər. Bununla belə, miqrantların məktəbə başlamazdan əvvəl öyrənmə və dil bacarıqlarının qiymətləndirilməsi üçün standart meyarlar mövcud deyil və məktəblər miqrant uşaqların xüsusi ehtiyaclarına uyğun olaraq ünvanlı maliyyə və peşəkar dəstək almırlar. Bundan əlavə, mühacir icmalarının özləri dövlət tərəfindən uşaqlarına öz milli dillərini və mədəniyyətlərini öyrətmək üçün səy göstərmirlər, lakin bu vəziyyətin yaxşılaşdırılmasına yönəlmiş bir sıra tədbirlər son vaxtlar, qaçqınların ən böyük payına sahib olan, beş cənub-şərq əyalətində həyata keçirilir. Yerli rəsmilər əmək bazarına çıxışı yaxşılaşdırmaq söyləri ilə yanaşı, qaçqınları uzun müddət qalmağa hazırlayır və bir çox cənub-şərq əyalətlərində suriyalı qaçqınlar üçün məktəblər açır. Bundan əlavə, Qaziantep Universitetinin Türk və Xarici Dillər Mərkəzi on iki qaçqın düşərgəsində türk dili kursları təşkil edir. Nəhayət, İstanbulda qaçqınlar üçün yeddi məktəb açılmışdır və 2013-cü ilin noyabrında İzmirdə də analoji qərar qəbul edilmişdir. Bundan əlavə, hökumət yalnız türk dilini bildiyini sübut etməli olan 600 suriyalı tələbəyə təqaüd vermək qərarına gəldi [5, s.184].

Aİ ilə Türkiyə arasında Suriya miqrantları problemi

Türkiyə, həmçinin, Avropa İttifaqı (Aİ) ilə münasibətlərdə qaçqın məsələsindən fəal istifadə etdi. Türkiyə İttifaqa təzyiq vasitəsi kimi suriyalıların karvanlarını oraya göndərməklə hədələyirdi [10]. 2016-cı ildə Türkiyə Aİ ilə qaçqınlar haqqında saziş imzaladı və bu müqaviləyə əsasən, maliyyə yardımına cavab olaraq Ankara qaçqınlar üçün Avropa ilə sərhədləri bağlamalı və geri götürməli idi. Aİ razılaşmadan və qaçqın axınının əhəmiyyətli dərəcədə azalmasından məmnun qaldı.

Bununla belə, Türkiyə rəhbərliyi Avropanın bu qədər qaçqını saxlamaq yükünü Türkiyə ilə bölüşməməsindən narazılığını bildirdi. Tez-tez belə bir fikir səsləndirilirdi ki, Aİ maliyyə öhdəliklərini yerinə yetirmir, vəd etdiyi pulu Ankaraya köçürmür. 2020-ci ildə Türkiyə sərhədlərinin açıldığını və qaçqın axınının Avropaya istiqamətini tamamilə açıqladı. Beləliklə, Ankara danışıqlardakı mövqeyini yaxşılaşdırmaq üçün [2, s.57] və tərəfdaşların diqqətini Türkiyə silahlı qüvvələri ilə Suriya hökumət qüvvələri arasında toqquşmaların baş verdiyi “Bahar Qalxanı” əməliyyatından yayındırmaq üçün Brüsselə və Avropa dövlətlərinə təzyiq göstərdi. 2022-ci ildə Türkiyə ilə Yunanıstan arasında artan gərginlikdən sonra Ankara 100 min qaçqından ibarət “İşıq konvoyu”nun Yunanıstan sərhədini keçərək Avropaya yollanacağını açıqladı [6]. Beləliklə, qaçqınlar avropalı tərəfdaşları qorxutmaq üçün təsirli bir vasitəyə çevrildilər.

Suriyalı qaçqınlarla bağlı məsələ Avropada qaçqın böhranı adlanandan bəri dəfələrlə mübahisələrə səbəb olmuşdur. Birləşmiş Ştatlar və bir çox Avropa ölkələri immiqrasiyaya qarşı milli reaksiyaya əhəmiyyət versə də, Türkiyə hökuməti fərqli yanaşmanı təşviq etməyə çalışmışdır. Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Suriyadan qaçan milyonlarla qaçqının üzünə ölkəsinin sərhədlərini açıb, həmvətənlərini “Ələvi şiə zülmündən” qaçıb Türkiyəyə sığınanlara “mərhəmət” göstərməyə çağırırdı.

Bununla belə, suriyalı qaçqınlar “müvəqqəti qonaq” sayıldıkları Türkiyə cəmiyyətinə inteqrasiya edə bilməmişlər. 1961-ci ildən, Qaçqınların Statusu ilə bağlı Cenevrə Konvensiyasını qəbul etdiyi, lakin Türkiyənin qonşu olduğu coğrafi bölgənin qeyri-sabitliyi səbəbindən yalnız Avropadan gələn qaçqınları qəbul edəcəyini bildirdiyi bir anomaliya var. Beləliklə, qeyri-Avropalı sığınacaq axtaran şəxslərə

yalnız müvəqqəti sığınacaq verilir. Bununla belə, türk politoloqu Umut Korkut iddia edir ki, Türkiyə hökuməti suriyalı qaçqınlara digər millətlərdən olan qaçqınlara nisbətən üstünlüklər vermək üçün müvəqqəti müdafiə prinsipindən istifadə edibdir, çünki birincilər “hakimiyyətdə olan İslamçı Ədalət və İnkişaf Partiyası üçün dini, etnik və siyasi baxımdan əlverişlidir. Nəticədə, bir tərəfdən Türkiyə bütün suriyalıları üçün açıq sərhəd siyasətini qəbul etsə də, digər tərəfdən bu siyasət daimi yaşayış və vətəndaşlıq hüququnu istisna edir [3].

Türkiyə iqtisadiyyatı tənəzzül, yüksək inflyasiya və lirənin devalvasiyası kimi problemlərlə getdikcə daha çox üzləşdikcə, qaçqınlara qarşı kin-küdurət gücləndi, bu da millətçi reaksiyaya səbəb oldu və hökuməti daxili siyasətinə yenidən baxmağa məcbur etdi. Rəy sorğuları AKP-nin 2019-cu il yerli seçkilərdə məğlubiyyətinə səbəb olan açıq sərhəd siyasətindən yaranan anti-Suriya əhvali-ruhiyyəsinin və narahatlığın artdığını göstərir. O vaxtdan bəri sosial mediada nifrət nitqi və qaçqın tərəfdarları ilə millətçi qruplar arasında qarşıdurmalar eksponent olaraq artmışdır. Bu anti-Suriya dalğasına cavab olaraq Ərdoğan özünün “mərhəmətli islamçılığı”ni “Öncə Türkiyə” yanaşması ilə əvəz etdi. O, ictimai çıxışlarında qaçqınların Suriyaya qaytarılmasının zəruriliyini vurğulamağa, sənədsiz miqrantlara və qeyri-qanuni qaçqınlara qarşı sərt tədbirlər görməyə və onların köçürülməsi planlarını ictimailəşdirməyə başladı. Bu tədbirlər ölkənin qaçqın problemini effektiv həll edə bilməsə də, qaçqınlara qarşı incikliyin artmaqda davam etdiyi bir şəraitdə inteqrasiyanın təşviqi və əlavə iqtisadi və siyasi resursların ayrılması siyasi baxımdan Ərdoğan üçün çox risklidir.

AKP rəhbərliyinin qaçqınlara kömək etmək söyləri, xüsusən də bir çox Aİ hökumətlərinin qaçqınları qəbul etməkdən imtina etməsi nəticəsində yaranan “Qala Avropa” imici ilə müqayisədə beynəlxalq səviyyədə tanınmasına və “yumşaq güc”ün artmasına səbəb olmuşdur. Bununla belə, 2016-cı ildən etibarən beynəlxalq siyasətdə, xüsusən də Aİ ilə bağlı “qaçqın kartı”nın oynanması tendensiyası artmaqda davam edirdi. Qaçqın dalğaları Aİ-də iğtişaşlara səbəb olduqdan və bir çox Avropa ölkələrində artan populizmdə günahlandırıldıqdan sonra, Ankara və Brüssel 2015-ci ilin sonunda miqrasiya axınlarının tənzimlənməsi və qeyri-qanuni miqrasiyanın azaldılması üçün birgə fəaliyyət planı barədə razılığa gəldilər. Bunun müqabilində Aİ Türkiyənin

İttifaqa daxil olmasına yenidən baxmağı öhdəyə götürdü. Aİ, 2016-cı ilin oktyabr ayına qədər vizaların ləğvinə yönəlmiş vizasız dialoqu davam etdirməyi öhdəsinə götürməklə və Türkiyənin vəziyyətini yaxşılaşdırmaq üçün Türkiyədəki suriyalılara ilkin 3 milyard avro ayırmağı öhdəsinə götürdü). Əslində, Aİ və Türkiyə arasında miqrasiya sazişi Aİ-nin miqrasiya və sığınacaq strategiyasına rəhbərlik etməyə davam edən qaçqın böhranı qarşısında “xariciləşdirmə strategiyasını” möhkəmləndirdi. Bununla belə, Brüssellə artan gərginlik, xüsusən də Türkiyənin maliyyələşdirmə və üzvlük prosesi ilə bağlı - “pozulmuş AB vədləri” adlandırılan sözlərə görə, Türkiyə daha sərt yanaşmaya başladı, hətta “qaçqınları silaha çevirməyə” qədər gedib çıxardı. 2016-cı ildə Ərdoğan AB yardımının məbləği ilə bağlı mübahisədə “Avropanı miqrantlarla doldurmaqla” hədələmişdi. 2019-cu ildə Türkiyənin Suriya kürd silahlılarına qarşı hərbi əməliyyatı ilə bağlı artan beynəlxalq tənqidlərin ortasında Ərdoğan bəyan etdi: “Hey, Avropa Birliyi! Özünüzü tutun. Əgər siz bizim əməliyyatımızı işğal elan etməyə çalışsanız, biz ən sadə şeyi edəcəyik: qapıları açıb sizə 3,6 milyon qaçqını göndərəcəyik” [3].

Aİ ilə Türkiyə arasında daha da çətin münasibətlər fonunda bu tendensiyanın hələ də davam edəcəyi ehtimal edilir. Türkiyənin Aİ-yə qəbul prosesini çoxları ümitsizcə ölü kimi qiymətləndirir. Bu arada, Aİ-nin maliyyə yardımının köçürülməsi başa çatdıqdan sonra Aİ ilə Türkiyə arasında razılışmanın müddəti bir-iki ilə başa çatır. Bununla belə, sövdələşmənin yenidən müzakirəsi üzvlük danışıqlarının bərpasını və ya heç olmasa gömrük ittifaqının yenilənməsini tələb edəcəkdir.

Nəticə

Minlərlə suriyalı – miqrant və qaçqın – Türkiyədə müxtəlif boşluqları dolduran və yeni ixrac bazarları inkişaf etdirən müəssisələr açmışdır. Bununla belə, onların iqtisadi və siyasi problemləri getdikcə artır. Çoxları Türkiyənin Suriyada əməliyyat keçirəcəyi təqdirdə deportasiya olunacağından ehtiyatlanır [7].

Beləliklə, hazırda suriyalı qaçqınların Türkiyənin ümumi əhalisinin tərkibindəki payı 1%-dən bir qədər çox olsa da, Suriya ilə sərhədə bitişik ərazilərdə bu rəqəm 10%-dir [4]. Qaçqınlar arasında əksəriyyətin sünnilər olması vəziyyəti daha da ağırlaşdırır: Hatay vilayətində ən böyük azlıqlardan biri Ələvilərdir ki, onların arasında Əsəd rejiminə dəstək olduq-

ca yayğındır. Qaziantep və Kilis vilayətlərində çox böyük bir kürd icması, Mardin vilayətində isə Suriya Pravoslav Kilsəsinin üzvləri olan asurilər icması vardır. Sünnilərin genişmiqyaslı axını bu kövrək millətlərarası tarazlığı pozur və bu, münaqişələrə səbəb ola bilər. Ümumiyyətlə, potensial problemlərin əsas mənbəyi Türkiyə cəmiyyətinin əhəmiyyətli hissəsinin suriyalı qaçqınların qəbul etdikləri cəmiyyətə inteqrasiyası zərurəti ilə razılışmamasıdır.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Аватков В. А., Крылов Д. С., Сыртмач М. М., Якимова Д. А. Сирийский кризис беженцев: проблемы вынужденного перемещения на Ближнем Востоке // Свободная мысль. 2018. № 6 (1672). с. 129–140.

2. Аватков В. А., Якимова Д. А. Отношения Германии и Турции на фоне миграционного кризиса // Современная Европа. 2020. № 3. с. 57–63.

3. Амбросетти Э. Т. Сирийские беженцы в Турции: эволюция внутреннего и международного нарратива. // <https://ru.valdaiclub.com/a/highlights/siriyskie-bezhentsy-v-turtsii/>.

4. Каково это, быть беженцем? Опыт сирийских переселенцев в Турции. // <https://sputnikpogrom.com/economics/16004/pogrom-economics-30>

5. Кривов С. В., Старкин С. В. Миграционная политика Турции в контексте проблемы беженцев: история и современность. «Эхо веков», № 4, 2020, с. 180–188

6. «Конвой света» из 100 тысяч мигрантов собирается итурмовать границу Греции // Федеральное Агентство Новостей (ФАН). 24.09.2022. // https://riafan.ru/23660791-_konvoi_sveta_iz_100_tisyach_migrantov_sobiraetsya_shturmovat_granitsu_gretsii

7. Сирийцы адаптируются к беспокойной турецкой среде. // <https://dzen.ru/a/Ys02AkwDs2-ttabF>

8. Makovsky A. Turkey's Refugee Dilemma: Tiptoeing Toward Integration. Center for American Progress Report. 13 March 2019. – Washington D. C.: Center for American Progress, 2019. // <https://www.americanprogress.org/article/turkeys-refugee-dilemma>

9. Özer V. Erdoğan details dual citizenship for Syrians // Hürriyet Daily News. 11.06.2016. URL: <https://www.hurriyetaidailynews.com/erdogan-deta>

ils-dual-citizenship-for-syrians-101428

10. *Turkey's Erdogan threatens to send Syrian refugees to Europe // Reuters. 10.10.2019. URL: <https://www.reuters.com/article/us-syria-security-turkey-europe/turkeys-erdogan-threatens-to-sendsyrian-refugees-to-europe-idUSKBN1WP1ED>*

11. *UN High Commissioner for Refugees. Written text of speech to the UN Security Council, 26 February 2015. Online. Available at: <http://www.unhcr.org/print/54ef66791>*

Проблема мигрантов в сирийской политике Турции **РЕЗЮМЕ**

Гражданская война в Сирии заставила большое количество беженцев отправиться в соседние страны: Иорданию, Ирак, Ливан и Турцию. В настоящее время, по данным ООН, их число достигает почти 6 миллионов человек. Учитывая продолжающуюся нестабильность, очевидно, что большинство из них останутся здесь надолго, что делает актуальным определение готовности принимающих стран принять такое большое количество мигрантов. Большинство из них обосновались в Турции, в приграничных районах юго-востока страны, в этнически и религиозно разнообразных районах. Это стало проблемой для поддержания стабильности и устойчивого развития всего турецкого общества. Поэтому правительство Турции активно проводит внешнюю политику с европейскими и другими странами мира относительно проблем сирийских беженцев.

Ключевые слова: *сирийский кризис, беженцы, миграционная проблема, Евросоюз, Турция.*

The problem of migrants in the Syrian policy of Turkey **SUMMARY**

The civil war in Syria caused a large number of refugees to go to neighboring countries: Jordan, Iraq, Lebanon and Turkey. Currently, according to the UN, their number reaches almost 6 million people. Given the ongoing instability, it is clear that most of them will stay here for a long time, which makes it urgent to determine the readiness of host countries to accommodate such a large number of migrants. Most of them settled in Turkey, in the border regions

in the southeast of the country, in ethnically and religiously diverse areas. This has become a problem to maintain the stability and sustainable development of the entire Turkish society. Therefore, the Turkish government is actively pursuing a foreign policy with European and other world countries regarding the problems of Syrian refugees.

Keywords: *Syrian crisis, refugees, migration problem, European Union, Turkey.*

XÜLASƏ

Suriyadakı vətəndaş müharibəsi çoxlu sayda qaçqının qonşu ölkələrə: İordaniya, İraq, Livan və Türkiyəyə üz tutmasına səbəb oldu. Hazırda onların sayı, BMT-nin məlumatına görə, demək olar ki, 6 milyon nəfərə çatır. Davam edən qeyri-sabit vəziyyəti nəzərə alaraq, onların əksəriyyətinin burada uzun müddət qalacağı məlum oldu ki, bu da ev sahibi ölkələrin bu qədər sayda miqrantı yerləşdirməyə hazır olma dərəcəsini müəyyən etməyi aktual edir. Onların ən çoxu Türkiyədə, ölkənin cənub-şərqi-dəki sərhədyanı bölgələrində, etnik və dini cəhətdən müxtəlif olan ərazilərdə məskunlaşmışlar. Bu isə bütün türk cəmiyyətinin sabitliyini və davamlı inkişafını qorumaq üçün problemə çevrildi. Ona görə də Türkiyə hökuməti Suriya qaçqınlarının problemləri ilə bağlı Avropa və digər dünya dövlətləri ilə fəal xarici siyasət həyata keçirirlər.

Açar sözlər: *Suriya böhranı, qaçqınlar, miqrasiya problemi, Avropa İttifaqı, Türkiyə.*